

ZELUS DOMUS TUAE COMEDIT ME. Vinum ergo est fervidissimus zelus iste, expressum de botro Cypri, et calix inebrians Christi amor. Denique DEUS NOSTER IGNIS CONSUMENS EST, et Propheta ignem dicebat de excelso missum in ossibus suis, eo quod divino amore flagraret. Habens itaque ex fraterno oleum mansuetudinis, et ex divino amore vinum aemulationis, securus accede ad sananda vulnera illius qui incidit in latrones, piissimi Samaritani optimus imitator. Secure quoque dicit et cum sponsa: BOTRUS CYPRI DILECTUS MEUS MIHI IN VINEIS ENGADDI, hoc est: Zelus iustitiae, amor Dilecti mei mihi in affectibus pietatis. Et de hoc satis. Nam et infirmitas mea pausandum indicit, sicut et saepe facit, ita ut plerumque cogar imperfectas, ut ipsi scitis, relinquere disputationes, residuaque capitulorum in diem alterum reservare. Sed quid? Ego in flagella paratus sum, sciens me adhuc longe recipere impari meritis. Vapulem sane, vapulem ut male operans; si forte verbera in merita reputentur, fortassis miserebitur flagellato, qui bonum in me non invenit quod remuneret sponsus Ecclesiae, Iesus Christus Dominus noster, qui est Deus benedictus in saecula. Amen.

S E R M O XLV

I. De gemina pulchritudine animae, innocentia scilicet et humilitas. — II. Quod sponsae increpatio humilitatis eius sit probatio, et de oculis eius columbinis. — III. De spirituali eius intuitu. — IV. Laus sponsi qua eum sponsa decorum advertit. — V. Quid sit locutio Verbi ad animam vel animae responsio ad Verbum. — VI. De sponsi duplici decore.

I. 1. **E**CCE TU PULCHRA ES, AMICA MEA, ECCE TU PULCHRA; OCULI TUI COLUMBARUM. Pulchre, optime: ex amore sponsae praesumptio, ex amore indignatio sponsi. Hoc rei exitus probat. Etenim praesumptionem correptio, correptionem emendatio, emendationem remuneratio secuta est.

¹ Ps 68, 10 ² Ps 22, 5 Deut 4, 24 (Vg: Deus tuus ignis) ³ Thren 1, 13
⁶ Lc 10, 30-37 ⁷ Cant 1, 13 ¹² Ps 37, 18 ¹³ 2 Tim 2, 9 ¹⁵ Rom 1, 25
²³ Cant 1, 14 (Vg: pulchra es; oculi)

¹ ergo est: ~ M,C fervidissimus: fervidissimum M ³ de excelso missum: miss. de exc. AdKW, miss. de caelis PZ ⁷ et: tu add M,C ¹⁶ est: super omnia add C (Clpc) ²⁶ secuta: subsecuta PZ

Adest dilectus, amovetur magister, rex disparet, et dignitas exiit, reverentia ponitur. Cedit quippe fastus, ubi invalescit affectus. Et sicut quondam quasi amicus ad amicum Moyses loquebatur et Dominus respondebat, ita et nunc inter Verbum et animam, ac si inter duos vicinos, familiaris admodum
 5 celebratur confabulatio. Nec mirum. Ex uno amoris fonte utrique confluit diligere invicem, confoveri pariter. Ergo dulciora melle volant hinc inde verba, mutui inter se totius suavitatis feruntur aspectus, sancti indices amoris. Denique is illam amicam nuncupat, pulchram pronuntiat, pulchram iterat, eadem ab illa vicissim recipiens. Nec otiosa iteratio, quae amoris confirmatio
 10 est, et fortassis aliquid innuit requirendum.

2. Quæramus geminam animæ pulchritudinem: hoc enim mihi videtur innuere. Decor animæ humilitas est. Non a meipso hoc dico, cum Propheta prior dixerit: ASPERGES ME HYSSOPO, ET MUNDABOR, humili herba et pectoris purgativa humilitatem significans. Hac se post gravem lapsum Rex et Pro-
 15 pheta lavari confidit, et sic niveum quemdam innocentiae recuperare candorem. Verum in eo qui graviter peccavit, etsi amanda, non tamen admiranda humilitas. At si quis innocentiam retinet, et nihilominus humilitatem iungit, nonne is tibi videtur animæ possidere decorem? Sancta Maria sanctimoniam non amisit, et humilitate non caruit: et ideo concupivit Rex decorem suum,
 20 quia humilitatem innocentiae sociavit. Denique: RESPEXIT, inquit, HUMILITATEM ANCILLAE SUAE. Ergo beati qui custodiunt vestimenta sua munda, videlicet simplicitatis et innocentiae, si tamen et decorem inducere humilitatis adiciant. Profecto audiet quæ huiusmodi invenitur: ECCE TU PULCHRA ES, AMICA MEA, ECCE TU PULCHRA. Utinam vel semel dicas animæ meae, Domine Iesu: ECCE
 25 TU PULCHRA ES! Utinam mihi humilitatem custodias! Nam primam vestem ego male servavi. Servus tuus sum ego. Nec enim audeo profiteri amicum, qui testimonium decoris mei cum repetitione non audio. Sufficit mihi, si

³ Ex 33, 11 ¹³ Ps 50, 9 ¹⁹ Ps 44, 12 ²⁰ Lc 1, 48 ²³ Cant 1, 14 (Vg: pulchra es; oculi) ²⁶ Ps 118, 125

¹ et: om M,C ⁵ celebratur: celebretur Oac confluit: influit M,C ⁷ inter: in M,C ⁹⁻¹⁰ confirmatio est: est confirmatio Ad, est intimatio PZ, est iteratio KW, confirmationem OLR ¹³ prior dixerit: ~ M ¹⁴ Hac: Hanc Oac ¹⁶ graviter: om M ¹⁷ iungit: adiungit M ¹⁸ videtur: geminum add M, C, utrumque add O rec m ²² inducere: induere M,C ²³ quae: qui M ²⁴ pulchra: es add PZ, oculi tui columbarum add KW

semel audiam. Sed quid, si et hoc in quaestione sit? Scio quid faciam: venerabor amicam servus, cumulatam in ea decorem deformis homunculus admirabor; gaudebo ad vocem sponsi, tantam nihilominus pulchritudinem admirantis. Quis scit, si saltem ex hoc inventurus sim gratiam in oculis amicae, ut gratia ipsius et ipse inveniar inter amicos? Denique AMICUS SPONSI STAT, ET GAUDET GAUDIO PROPTER VOCEM SPONSI. En vox eius in auribus dilectae: audiamus et gaudeamus. Adsunt sibi, loquuntur pariter; stemus simul: nulla nos huic subducat colloquio saeculi cura, nulla illecebra corporis.

II. 3. ECCE, inquit, TU PULCHRA ES, AMICA MEA, ECCE TU PULCHRA. «Ecce» admirationis vox est, reliquum laudis. Merito admiranda, cui sanctitas amissa humilitatem non attulit, sed servata admisit. Merito pulchra repetitur, cui neutra defuit pulchritudo. Rara avis in terris, aut sanctitatem non perdere, aut humilitatem sanctimonia non excludi; et ideo beata quae utramque retinuit. Denique probatum est: nihil sibi conscia est, et correptionem non abnuit. Nos et cum magna delinquimus, vix ferimus reprehendi; haec autem aequo animo audit contra se amaritudines, nihil peccans. Nam si desiderat videre claritatem sponsi, quid mali est? Magis et laudis est. Et tamen increpata paenitentiam egit, et dixit: FASCICULUS MYRRHAE DILECTUS MEUS MIHI, INTER UBERA MEA COMMORABITUR. Hoc est: Sufficit mihi; nolo iam scire nisi Iesum, et hunc crucifixum. Magna humilitas! Actum innocens suscipit paenitentis affectum, et quae non habet unde paeniteat, habet tamen ut paeniteat. Cur ergo, inquis, increpata est, si nihil mali fecit? Sed enim audi nunc dispensationem et prudentiam sponsi. Sicut Abrahae olim oboedientia sane tentata est, ita et nunc humilitas sponsae. Et quomodo ille, impleta oboedientia, tunc audivit: NUNC COGNOVI QUOD TU TIMEAS DEUM, sic et huic modo quasi sub aliis verbis dicitur: Nunc cognovi quod humilis sis. Hoc enim est quod ait: ECCE TU PULCHRA ES. Et ideo praeconium iterat, ut gloriae sanctitatis additum signet humilitatis decorem: ECCE TU PULCHRA ES, AMICA MEA, ECCE TU PULCHRA. Nunc cognovi quod pulchra sis, non solum ex meo amore, sed etiam ex tua

¹ Lc 16, 4 ³ Io 3, 29 ⁵ Io 3, 29 (Vg: amicus autem sponsi qui stat et...
gaudio gaudet) ⁶ Cant 2, 14 ⁷ Is 50, 8 ⁹ Cant 1, 14 ¹⁴ 1 Cor 4, 4
¹⁶ Iob 13, 26 ¹⁸ Cant 1, 12 ¹⁹ 1 Cor 2, 2 ²⁵ Gen 22, 1-18 ²⁵ Gen 22, 12
(Vg: quod times Deum) ²⁷⁻²⁸ Cant 1, 14

³ tantam nihilominus pulchritudinem: tant. pul. nih. M (nih. t. p. P) ⁶ gaudet
gaudio: ~ M ⁸ huic subducat: ~ M ¹⁰ admirationis vox: ~ M ²¹ unde: quod M
²⁵ tu: om KPWZ ²⁹ sis: om M etiam: om M

humilitate. Non dico nunc pulchram inter mulieres, nec pulchram in genis vel in collo, sicut ante dicebam, sed pulchram simpliciter fateor: non utique pulchra ex comparatione, non cum distinctione, non ex parte.

4. Et addit: OCULI TUI COLUMBARUM. Aperte adhuc commendatur humi-
 5 litas. Ad hoc siquidem respicit, quod illa, reprehensa de alta inquisitione sua, continuo non cunctata est ad simpliciora descendere, ita ut diceret: FASCICU-
 LUS MYRRHAE DILECTUS MEUS MIHI. Multum profecto distat inter vultum glo-
 10 riae et fasciculum myrrhae; et ideo magnum humilitatis insigne, inde huc acquiescere revocari. Ergo: OCULI TUI COLUMBARUM. Iam, inquit, non ambu-
 las in magnis, neque in mirabilibus super te; sed instar simplicissimae volucris contenta es simplicioribus, nidificans in foraminibus petrae, meis vulneribus immorans, et libenter ea quae sunt de me, dumtaxat incarnato et passo, oculo intuens columbino.

III. 5. Aut certe, quia in specie avis huius Spiritus Sanctus apparuit,
 15 spiritualis magis quam simplex in ea intuitus columbae nomine commendatur. Et si placeat, oportet referas capitulum praesens ad id, quod paulo ante sodales muraenulas ei facere aureas promiserunt, non intendentes, ut tunc docui, ornare aures corporis, sed informare auditum cordis. Potuit itaque fieri, ut fide, quae est ex auditu, corde amplius mundato, ad videndum, quod ante
 20 non poterat, instructor redderetur. Et quoniam de acceptis muraenulis in visu acutiori ad intelligentiam spiritualem visa est profecisse, placuit sponso, cui semper, quod in se est, placet magis videri in spiritu. Et annumerans id quod eius laudibus ait: OCULI TUI COLUMBARUM, «Iam me», inquit, «intuere in spiritu, quia spiritus ante faciem tuam Christus Dominus. Et habes unde
 25 id possis, quia OCULI TUI COLUMBARUM. Ante non habebas, et ideo reprimenda fuisti; nunc copiam habeto videndi, quia OCULI TUI COLUMBARUM, id est spirituales. Non sane copiam quam petebas: non enim tibi modo adhuc ad illam

¹ Cant 1, 7 ² Cant 1, 9 ³ Cant 1, 14 ⁴ Cant 1, 12 ⁵ Cant 1, 14
⁶ Ps 130, 1 ⁷ Cant 2, 14 ⁸ Mt 3, 16 ⁹ Cant 1, 10 ¹⁰ Rom 10, 17
¹¹ Cant 1, 14 ¹² Thren 4, 20

¹³ pulchra: pulchram M, C, Rpc ¹⁴ huc: om M, adhuc V ¹⁵ contenta: contempta Clac
¹⁶ add M, C, Opc rec m ¹⁷ nidificans: nidificas M, C ¹⁸ quam: om M ¹⁹ si: hoc
²⁰ f. M ²¹ placeat: placet O Lac ut vid ²² ei facere aureas: aureas ei
²³ quod: in O dein expunct, quoque M, C ²⁴ fuisti: sed add M, C ²⁵ non²: nec M, C
²⁶ tibi: vel M, C

potes, sed quae tamen interim sufficere possit. Sane ducenda es de claritate in claritatem: et propterea vide, ut potes, modo; et cum plus poteris, plus videbis.» 6. Non puto, fratres, non puto mediocrem hanc neque communem esse omnibus visionem, etsi sit inferior illa, qua videndus est in futuro. Denique ex his quae sequuntur advertite.

IV. Sequitur enim: ECCE TU PULCHER ES, DILECTE MI, ECCE TU PULCHER. Vides quam in excelso stat, et in sublime mentis verticem extulit, quae universitatis Dominum quadam sibi proprietate vindicet in dilectum. Attende enim quomodo non simpliciter «dilecte», sed, DILECTE MI, inquit, ut proprium designaret. Magna visio prorsus, de qua ista in id fiduciae et auctoritatis excrevit, ut omnium Dominum, dominum nesciat, sed dilectum. Existimo enim nequaquam hac vice eius sensibus importatas imagines carnis, aut crucis, aut alias quascumque corporearum similitudines infirmitatum. In his namque, iuxta Prophetam, NON ERAT EI SPECIES NEQUE DECOR. Haec autem eo intuitu, nunc pulchrum decorumque pronuntiat, in visione meliori illum sibi apparuisse significans. Ore enim ad os, sicut quondam cum sancto Moyse, loquitur cum sponsa, et palam, non per aenigmata et figuras, Deum videt. Talem denique ore pronuntiat, qualem et mente conspiciatur, visione plane sublimi et suavi. Regem in decore suo viderunt oculi eius, non tamen ut regem, sed ut dilectum. Viderit eum sane quis super solium excelsum et elevatum, et alius quoque facie ad faciem sibi apparuisse testatus sit; mihi tamen videtur eminentia in hac parte esse apud sponsam, quod ibi visus legitur Dominus, hic dilectus. Sic enim habes: VIDI DOMINUM SEDENTEM SUPER SOLIUM EXCELSUM ET ELEVATUM; et item: VIDI DOMINUM FACIE AD FACIEM, ET SALVA FACTA EST ANIMA MEA. Sed: SI EGO DOMINUS, inquit, UBI EST TIMOR MEUS? Quod si illis facta est revelatio cum timore, quia ubi Dominus, ibi timor, ego profecto, si optio daretur, tanto libentius tantoque carius sponsae amplecterer visionem, quanto in meliori affectione, quae est amor, factam adverto. Nam timor poenam habet, perfecta autem caritas foras mittit timorem. Multum sane interest

¹ 2 Cor 3, 18 ⁶ Cant 1, 15 (Vg: mi et decorus) ⁷ Bar 5, 5 ⁹ Cant 1, 15
¹⁴ Is 53, 2 (Vg: non est sp. ei) ¹⁶ Num 12, 8 ¹⁹ Is 33, 17 (Vg: videbunt)
²⁰ Is 6, 1 ²¹ Gen 32, 30 ²³ Is 6, 1 ²⁴ Gen 32, 30 (Vg: Vidi Deum)
²⁵ Mal 1, 6 (Vg: si Dominus ego sum) ²⁸ 1 Io 4, 18 (Vg: Sed perfecta caritas foras mittit timorem quoniam timor poenam habet)

⁴ esse omnibus: ~ M ¹⁷⁻¹⁸ denique: eum add PZ, cum add W, me add AdK
¹⁸ ore: om V ²⁶ est: om M,C

apparere terribilem in consiliis super filios hominum, et apparere speciosum forma prae filiis hominum. ECCE TU PULCHER ES, DILECTE MI, ET DECORUS. Verba ista plane amorem resonant, non timorem.

V. 7. Sed forte ascendunt cogitationes in corde tuo, et quaeris dubius
 5 apud te, dicens: «Qua ratione verba Verbi facta ad animam referuntur, et
 rursum animae ad Verbum, ut illa audierit vocem loquentis sibi et perhi-
 bentis quod pulchra sit, vicissimque idem praeconium suo mox reddiderit
 laudatori? Quomodo possunt haec fieri? Nam verbo loquimur, non verbum
 loquitur. Itemque anima non habet unde loquatur, nisi os corporis sibi verba
 10 formaverit ad loquendum.» Bene quaeris; sed attende Spiritum loqui, et spi-
 ritualiter oportere intelligi quae dicuntur. Quoties proinde audis vel legis
 Verbum atque animam pariter colloqui, et se invicem intueri, noli tibi ima-
 ginari quasi corporeas intercurrere voces, sicut nec corporeas colloquentium
 apparere imagines. Audi potius quid tibi sit in huiusmodi cogitandum. Spi-
 15 ritus est Verbum spiritusque anima, et habent linguas suas, quibus se alter-
 utrum alloquantur praesentesque indicent. Et Verbi quidem lingua favor
 dignationis eius, animae vero devotionis fervor. Elinguis est anima atque
 infans quae hanc non habet, et non potest ipsi ullatenus sermocinatio esse
 cum Verbo. Ergo huiuscemodi linguam suam cum Verbum movet, volens
 20 ad animam loqui, non potest anima non sentire. VIVUS EST ENIM DEI SERMO ET
 EFFICAX, ET PENETRABILIOR OMNI GLADIO ANCIPIITI, PERTINGENS USQUE AD DIVISIONEM
 ANIMAE ET SPIRITUS. Et rursum cum suam anima movet, Verbum latere multo
 minus poterit, non solum quia ubique est praesens, sed propter hoc magis,
 quod nisi ipso stimulante, devotionis lingua minime ad loquendum movetur.

25 8. Verbo igitur dicere animae: PULCHRA ES et appellare «amicam», infun-
 dere est unde et amet, et se praesumat amari; ipsi vero Verbum vicissim
 nominare «dilectum» et fateri «pulchrum», quod amat et quod amatur sine
 fictione et fraude ascribere illi, et mirari dignationem, et stupere ad gratiam.
 Siquidem pulchritudo illius dilectio eius, et ideo maior, quia praeveniens.
 30 Medullis proinde cordis et intimarum vocibus affectionum tanto amplius

¹ Ps 65, 5 ² Ps 44, 3 ³ Cant 1, 15 ⁴ Lc 24, 38 ⁵ Io 3, 9 ⁶ Io 4, 24

⁷ Hebr 4, 12 (Vg: enim sermo Dei, ancipiti et pertingens, animae ac spiritus)

⁸ Cant 1, 14 ⁹ Cant 1, 15

⁷ reddiderit: reddit OLR ⁹ Itemque: Item quia M ¹⁵ spiritusque: est add M,
 Clac ¹⁶ alloquantur: colloquantur M ²⁰ Dei sermo: ~ M

atque ardentius clamitat sibi diligendum, quanto id prius sensit diligens quam dilectum. Itaque locutio Verbi infusio doni, responsio animae cum gratiarum actione admiratio. Et idcirco plus diligit, quod se sentit in diligendo victam; et ideo plus miratur, quod praeventam agnoscit. Unde non contenta est semel dicere «pulchrum», nisi repetat et «decorum», eminentiam decoris illa repetitione designans.

VI. 9. Aut certe in utraque Christi substantia dignum expressit omni admiratione decorem, in altera naturae, in altera gratiae. Quam pulcher es angelis tuis, Domine Iesu, in forma Dei, in die aeternitatis tuae, in splendoribus sanctorum ante luciferum genitus, splendor et figura substantiae Patris, et quidam perpetuus minimeque fucatus candor vitae aeternae? Quam mihi decorus es, Domine mi, in ipsa tui huius positione decoris! Etenim ubi te exinanisti, ubi naturalibus radiis lumen indeficiens exuisti, ibi pietas magis emicuit, ibi caritas plus effulsit, ibi amplius gratia radiavit. Quam clara mihi oriris stella ex Iacob, quam lucidus flos de radice Iesse egrederis, quam iucundum lumen in tenebris visitasti me, oriens ex alto! Quam spectabilis et stupendus etiam Virtutibus supernis in conceptu de Spiritu, in ortu de Virgine, in vitae innocentia, in doctrinae fluentis, in coruscationibus miraculorum, in revelationibus sacramentorum! Quam denique rutilans post occasum, Sol iustitiae, de corde terrae resurgis! Quam formosus in stola tua demum, Rex gloriae, in alta caelorum te recipis! Quomodo non pro his omnibus omnia ossa mea dicent: Domine, quis similis tui?

10. Haec ergo similiaque puta in dilecto intuentem sponsam advertisse, cum diceret: ECCE TU PULCHER ES, DILECTE MI, ET DECORUS. Neque haec sola, sed insuper aliquid procul dubio de naturae decore superioris, quod nostrum omnino praetervolat intuitum et effugit experimentum. Ergo iteratio utriusque decorem substantiae designavit. Audi deinde quomodo tripudiat ad aspectum affatumque dilecti, et coram ipso nuptiali carmine quae amoris sunt gratabunda decantat. Sequitur enim: LECTULUS NOSTER FLORIDUS, TIGNA DOMORUM NOSTRARUM CEDRINA, LAQUEARIA CYPRESSINA. Sed servemus recentiori

⁵ Cant 1, 15 ⁹ Phil 2, 6 Ps 109, 2 ¹⁰ Hebr 1, 3 ¹¹ Sap 7, 26 (Vg: candor lucis aeternae) ¹³ Phil 2, 7 Eccli 24, 6 ¹⁵ Num 24, 17 Is 11, 1
¹⁶ Lc 1, 78 ²⁰ Mal 4, 2 Mt 12, 40 Is 63, 1 ²¹ Ps 23, 8 ²² Ps 34, 10
²⁴ Cant 1, 15 ²⁹ Cant 1, 15-16 (Vg: laquearia nostra cypressina)

⁸ es: om M

²⁹ gratabunda: gratulabunda M,C

principio sponsae cantilenam, ut et nos de quiete facti alacriores, liberius exsulemus et laetemur in ea, ad laudem et gloriam sponsi ipsius, Iesu Christi Domini nostri, qui est Deus benedictus in saecula. Amen.